

Tasa-arvoselonteko 2020

Sisällys

Tasa-arvon sisällyttäminen työhön	2
Yhteistyöministerien (MR-SAM) hyväksymät uudet toimintaperiaatteet	2
Tasa-arvon sisällyttäminen ohjausasiakirjoihin ja tavoitteisiin	3
Analyysit ja tiedontarve	5
Sukupuoli ja edustus Pohjoismaiden ministerineuvoston hankkeissa	6
Päätelmiä	8
Liitteet	9
Liite 1: Esimerkkejä hankkeista, jotka edistävät pohjoismaista tasa-arvoyhteistyötä vuonna 2020	9
Liite 2: Tasa-arvo- ja LGBTI-asiain ministerineuvoston (MR-JÄM) panostukset ja hanketoiminta Tanskan puheenjohtajakaudella	10
Liite 3: Vuoden 2020 ja loppuvuoden 2019 julkaisut	11
Liite 4: Tilastollinen selonteko pohjoismaisen yhteistyön sukupuolijakaumasta	12
Liite 5: Toimintaperiaatteet kestävän kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämiseksi Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön	15

Pohjoismaiden neuvosto (PN) on pyytänyt selontekoa Pohjoismaiden ministerineuvoston tasa-arvotyöstä ja tasa-arvon sisällyttämisestä pohjoismaiseen yhteistyöhön. Tämän vuoden selonteko kuvaa Pohjoismaiden ministerineuvoston meneillään olevaa työtä tasa-arvon sisällyttämiseksi ohjausasiakirjoihin, hankeprosesseihin ja työrutiineihin.

Vuoden 2020 tasa-arvoselonteossa todetaan tasa-arvon olevan edelleen erittäin tärkeä alue Pohjoismaiden ministerineuvostossa. Pohjoismaiden ministerineuvoston sektorit pyrkivät aktiivisesti sisällyttämään työhönsä tasa-arvonäkökulman. Tasa-arvotyön raportointipyyntöissä sektoreita on pyydetty raporteissaan kertomaan erityisesti tasa-arvotavoitteistaan ja tasa-arvon sisällyttämisestä hankkeisiin ja hankeprosesseihin. Lisäksi niiltä on pyydetty kvantitatiivista raporttia hankkeiden ja hankeprosessien sukupuolijakaumasta. Kolmetoista pohjoismaisen yhteistyön sektoria ja aluetta on raportoinut tasa-arvotyöstään. Talous- ja rahapolitiikan sektori ei ole toimittanut selostusta tasa-arvotyöstään. Tämä johtuu siitä, että sektorin kapasiteetti ja budjetissa tasa-arvotyöhön osoitetut varat ovat rajalliset.

Liitteessä 1 selostetaan Pohjoismaiden ministerineuvostossa toteutettuja tasa-arvoa edistäviä hankkeita sekä hanketoimintaa ja panostuksia Tanskan puheenjohtajakaudella 2020. Liitteessä 2 kuvaillaan Pohjoismaiden ministerineuvoston toimintaperiaatteita kestävän kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämiseksi ministerineuvoston työhön. Liitteessä 3 on tilastoja sektorien ja virkamieskomiteoiden sukupuolijakaumasta. Liitteessä 4 on luettelo vuoden 2019 loppupuolella ja vuonna 2020 ilmestyneistä julkaisuista, ja liitteessä 5 on Pohjoismaiden ministerineuvoston toimintaperiaatteet kestävän kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämiseksi ministerineuvoston työhön.

Tasa-arvon sisällyttäminen työhön

Vuosia 2019–2022 koskevassa tasa-arvoalan pohjoismaisessa yhteistyöohjelmassa painotetaan vahvasti sekä naisten että miesten, tyttöjen ja poikien osaamisen ja kokemusten hyödyntämistä yhtäläisten vaikutusmahdollisuuksien turvaamiseksi. Yleistavoitteena on tehokas ja määrätietoinen työ neljän painopistealueen haasteiden selättämiseksi. Nämä alueet ovat tulevaisuuden työ ja talouskasvu; hyvinvointi, terveys ja elämänlaatu; valta ja vaikuttaminen sekä miehiin ja maskuliinisuuteen suuntautuva tasa-arvotyö. Pohjoismaisten yhteistyöministerien (MR-SAM) tekemän päätöksen nojalla kaikkien pohjoismaisen yhteistyön sektorien on määritettävä ja saavutettava sukupuolten tasa-arvoa koskevat alakohtaiset tavoitteet ja raportoitava siihen liittyvästä työstä.

Yhteistyöministerien (MR-SAM) hyväksymät uudet toimintaperiaatteet

Yhteistyöministerit ovat päättäneet vuonna 2020, että Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristössä otetaan käyttöön toimintaperiaatteet kestävän kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämiseksi ministerineuvoston työhön. Näiden näkökulmien tulee näkyä kaikessa Pohjoismaiden ministerineuvostossa tehtävässä työssä. Näkökulmat ovat luonteeltaan erilaisia mutta osittain päällekkäisiä ja toisiaan täydentäviä. Kestävä kehitys on yläkäsite, joka kattaa myös tasa-arvon sekä lasten ja nuorten kehittymismahdollisuudet.

Toimintaperiaatteissa kuvaillaan, millä edellytyksillä Pohjoismaiden ministerineuvoston Visio 2030 vihreämmästä, kilpailukykyisemmästä ja sosiaalisesti kestävästä Pohjolasta voi toteutua. Edellytyksenä on, että Pohjoismaiden ministerineuvoston työ on kestävä, tasa-arvoista, osallistavaa, edustavaa ja saavutettavaa. Toimintaperiaatteissa keskitytään myös lähestymistapaan, joka on sopusoinnussa kansainvälisten velvoitteiden kuten YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden, YK:n naisten oikeuksien sopimuksen sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen kanssa. Tämä lähestymistapa on edellytys osallistavalle pohjoismaiselle kestävyyspäiväjärjestykselle.

Kestävän kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttäminen Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön tarkoittaa oman työn jatkuvaa analysointia näiden näkökulmien pohjalta ja siihen perustuvaa päätöksentekoa. Käytännössä se voi tarkoittaa hankkeen tai konferenssin suunnittelua, päätöksiä tuen jakamisesta ja sen kriteereistä, toimeksiannon muotoilua yhteistyökumppanille tai jonkin kampanjan tai toimenpiteen tulosten ja vaikutusten arviointia. Tasa-arvon näkökulman sisällyttäminen Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön tarkoittaa käytännössä sitä, että pohditaan ja otetaan huomioon, miten tehdyt päätökset ja aloitteet vaikuttavat naisiin ja miehiin. Työssä tulee edistää naisten ja miesten yhtäläisiä mahdollisuuksia vaikuttaa yhteiskuntaan ja omaan elämäänsä.

Jotta näkökulmat voidaan sisällyttää tasavertaisesti kaikille politiikan aloille ja kaikkeen toimintaan, sisällyttämiselle on määritetty seuraavat yhteiset periaatteet:

Kaikkien sektorien ja laitosten tulee

- varmistaa, että niillä on tietoa ja osaamista työskennellä näiden toimintaperiaatteiden mukaisesti. Pohjoismaiden ministerineuvosto varmistaa säännöllisesti, että tarjolla on koulutusta ja tukiaineistoa, jotta toimintaperiaatteiden edellyttämää osaamista voidaan kehittää.
- toteuttaa vaikutusten arviointeja sekä laatia tulos- ja toimintatavoitteita, joita voidaan hyödyntää kestävän kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulmasta tehtävässä omassa työssä. Pohjoismaiden ministerineuvosto varmistaa, että sektoreita ja laitoksia neuvotaan vaikutusten arviointien toteuttamisessa ja tavoitteiden muotoilussa. Sektorit ja laitokset vastaavat itse toteutuksesta.
- sisällyttää kaikki näkökulmat ohjausasiakirjoihin ja työkaluihin järjestelmällisesti päivittäistä toimintaa tukevalla tavalla.

- toimia tietoisesti ja edistää kestävästä kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman vahvistamista pohjoismaisessa yhteistyössä. Tämän varmistamiseksi sektorien oman työn vaikutuksia arvioidaan kestävästä kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulmasta.
- varata resurssien suunnittelussa aikaa ja varoja, jotka mahdollistavat kestävästä kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman onnistuneen sisällyttämisen työhön.
- pyrkiä naisten ja miesten tasaiseen jakaumaan erilaisissa komiteoissa sekä ohjaus- ja viiteryhmissä ja perusteltuun edustukseen muiden asianmukaisten monimuotoisuuden määritteiden pohjalta.

Toimintaperiaatteiden toteuttamistyö kaikilla sektoreilla ja kaikissa laitoksissa ja toimistoissa vaatii määrätietoista panostusta muun muassa osaamisen kehittämiseen, analyysiin ja ohjeistuksiin. Pohjoismaiden ministerineuvoston toimintasuunnitelmassa 2021–2024 politiikan toteuttaminen on sen vuoksi mainittu tärkeäksi toimenpiteeksi tavoitteessa 9, jonka mukaan Pohjoismaiden ministerineuvoston tulee edistää kaikkien hyvää, tasa-arvoista ja turvallista terveyttä ja hyvinvointia. Yhteistyöministerit ovat lisäksi päättäneet varata nelivuotiskaudeksi 4,4 milj. Tanskan kruunua, jotka on tarkoitettu kestävästä kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämiseen Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön.

Tasa-arvon sisällyttäminen ohjausasiakirjoihin ja tavoitteisiin

Seuraavassa esitetään, miten tasa-arvonäkökulma on sisällytetty sektorin ohjausasiakirjoihin ja millaisia tasa-arvoa edistäviä tavoitteita sektori on asettanut.

Tasa-arvonäkökulma on sisällytetty monien sektorien yhteistyöohjelmiin. Tasa-arvo mainitaan **maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikesektorin (MR-FJLS)** yhteistyöohjelmassa 2017–2020. Tasa-arvoa painotetaan vahvasti metsätaloussektorilla, joka pyrkii aktiivisesti sisällyttämään tasa-arvon sekä hankkeisiin, työmenetelmiin että ohjausasiakirjoihin. Sen strategiasuunnitelmassa 2018–2021 tasa-arvoa on korostettu yhtenä viidestä kyseisen kauden painopistealueesta. Panostuksen tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja sosiaalista osallistamista, niin että tasa-arvo saadaan sisällytettyä pohjoismaisen metsäsektorin työmenetelmiin. Myös metsätaloussektorin pitkän aikavälin strategiasuunnitelmassa Nordic Forest Solutions¹ tasa-arvo mainitaan tärkeänä painopistealueena.

Koulutus ja tutkimussektorin (MR-U) yhteistyöohjelmasta vuodelta 2019 ilmenee, että yhteistyössä korostetaan tasa-arvo- ja monimuotoisuusnäkökulmaa. Tavoitteena on järjestää koulutusta, jotta lapsille ja nuorille, niin tytöille kuin pojille, voidaan tarjota oppilaiden psyykkistä ja fyysistä terveyttä tukevia oppimisympäristöjä ja jotta sosiaalisen taustan merkitys vähenee samalla kun kaikilla on mahdollisuus elinikäiseen oppimiseen ja kehittymiseen. Koulutus- ja tutkimussektorin uusi yhteistyöohjelma marraskuulta 2019 ohjaa ministerien yhteistyötä koulutuksen, tutkimuksen ja kielten alalla, ja sen pohjana on sektorilla tehty strateginen kehittämistyö. Siitä ilmenee, että aloitteisiin sisällytetään edelleen tasa-arvon, kestävästä kehityksen, sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma.

Sosiaali- ja terveystieteiden sektorin (MR-S) yhteistyöohjelmassa sanotaan, että sektorilla tehtävän yhteistyön pohjana ovat maiden yhteiset arvot, jotka ovat pohjoismaisen hyvinvointimallin perusta. Pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan periaatteisiin kuuluvat kaikkien kansalaisten yhtäläiset mahdollisuudet, sosiaalinen solidaarisuus ja turvallisuus sukupuoleen, etnisyyteen, uskontoon, vakaumukseen, toimintakykyyn, ikään tai seksuaaliseen suuntautumiseen katsomatta. Sosiaali- ja terveystieteiden ministerineuvoston tavoitteena on, että tasa-arvonäkökulma sisällytetään kaikkiin vammaisalan hankkeisiin. Eri teemojen käsittelyssä tulee pohtia miesten ja

¹ <https://nordicforestresearch.org/wp-content/uploads/2018/09/NFS-A5-A4-final.pdf>

naisten, tyttöjen ja poikien välisiä relevantteja eroja. Yhteistyössä pyritään myös asiantuntijaryhmien sukupuolijakauman tasapuolisuuteen.

Kotouttamissektori jatkaa kotouttamisohjelmaa kaudella 2022–2024 ja toteaa ohjelman edistävän sosiaalisesti kestävän yhteiskunnan toteutumista, sillä yhtenä alatavoitteena on, että pohjoismainen yhteistyö auttaa supistamaan eroa, joka on miesten ja naisten osallistumisessa työelämään. Naisten kotouttaminen on yksi ohjelman painopisteistä. Sen vuoksi kehitetään jatkuvasti tavoitteita naisten kotouttamisen vahvistamiseksi. Tämä tapahtuu valitsemalla aiheita (raportteja, verkkoseminaareja ja projekteja), jotka yhdessä lisäävät tasa-arvoa. Viimeaikaisia aiheita ovat naisten kiinnittyminen työmarkkinoille ja kielteinen sosiaalinen kontrolli.

Myös **työelämäsektori (MR-A)** mainitsee tasa-arvon yhtenä painopistealueena, joka edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa työelämässä. Tasa-arvonäkökulma sisältyy myös työelämäalan ministerineuvoston vuoden 2020 budjettiin.

Energiasektori (MR-TILLVÄXT) on sisällyttänyt tasa-arvonäkökulman yhteistyöohjelmaan, budjettitekstiin, Pohjoismaisen energiantutkimuksen ohjauskirjeeseen sekä tarvittaessa hankekuvauksiin. Pohjoismainen energiantutkimus on määritellyt tasa-arvotavoitteensa ja -pyrkimyksensä tasa-arvolinjauksissaan. Tasa-arvo mainitaan myös **elinkeinosektorin (MR-TILLVÄXT)** yhteistyöohjelmassa ja sen toteutuksessa.

Aluesektorin (MR-TILLVÄXT) yhteistyöohjelmassa mainitaan, että tasa-arvonäkökulma on sisällytettävä kaikkeen toimintaan. Myös Nordregion ohjauskirjeeseen on kirjattu, että Nordregio työskentelee järjestelmällisesti tasa-arvon sisällyttämiseksi kaikkeen toimintaansa niin ohjelmissa ja hankkeissa kuin sisäisessä johtamisessa ja henkilöstöhallinnossakin, millä vahvistetaan työn ja tutkimustulosten laatua ja merkittävyyttä. Aluesektorin yhteistyöohjelman 2017–2020 toteuttamisen yhteydessä vuoden 2019 budjettiin on sisällytetty tavoite, jonka mukaan hankkeiden ja toimenpiteiden on tavoitettava yhtä lailla naiset kuin miehetkin, huomioitava lasten ja nuorten näkökulma sekä edistettävä taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävää kehitystä.

Kulttuurisektorin (MR-K) strategia on voimassa vuoden 2020 loppuun, ja uutta yhteistyöohjelmaa laaditaan parhaillaan. Uuden yhteistyöohjelman tavoitteet on tarkoitus hyväksyä syksyllä 2020. Laitosten ohjauskirjeissä tasa-arvo mainitaan horisontaalisena näkökulmana. Laitokset sitoutuvat ohjauskirjeensä nojalla toteuttamaan määrätietoisesti yhteistyöministerien päätöstä tasa-arvonäkökulman sisällyttämisestä suunnitteluun ja täytäntöönpanoon.

Digitalisaatiosektorilla (MR-DIGITAL) on vision toimentasuunnitelmissa tavoitteen 10 kohdalla mainittu toimenpide, jonka lähtökohtana on kiinnittää enemmän huomiota digitalisaatiossa esiintyviin kuiluihin ja eriarvoisuuteen esimerkiksi tarkkailemalla ja tukemalla digitaalisen osaamisen kehitystä ja edistämällä digitaalisissa ratkaisuissa käytettävän datan monimuotoisuutta ja avoimuutta.

Kestävän kehityksen sektori (MR-SAM) viittaa Pohjoismaiden ministerineuvoston kestävän kehityksen strategiaan ”Hyvä elämä kestävässä Pohjolassa”² ja ministerineuvoston tekemään Agenda 2030:n täytäntöönpanotyöhön. Agenda 2030:ssa tasa-arvo sisältyy tavoitteeseen 5. Kestävän kehityksen strategiassa tasa-arvon sanotaan olevan pohjoismaisen hyvinvointimallin tärkeä kulmakivi ja tavoite, johon tulee erityisesti pyrkiä. Tasa-arvolla on keskeinen asema myös Sukupolvi 2030 -ohjelmassa, ja se tulee sisällyttää koko ohjelmaan.

² <http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1292579&dswid=2949>

Analyysit ja tiedontarve

Koska tasa-arvo on painopistealueena sektorin monissa ohjausasiakirjoissa, monien sektorien on hyvä analysoida ja tutkia, mitkä ovat sektorin suurimmat tasa-arvohaasteet. Seuraavassa esitellään, miten alakohtaisia ongelmia on valotettu analyysien ja tutkimuksien ja miten sektorit hyödyntävät tilastoja tasa-arvotyössään.

Alakohtaisia ongelmia valotetaan analyysien ja tutkimuksien

Digitalisaatiosektori (MR-DIGITAL) viittaa NIKK:n vuonna 2020 tekemään tutkimukseen STEM-alojen sukupuolijakaumasta. Lisäksi todetaan, että voisi olla kiinnostavaa tutkia tai laatia tilastoja uusien tekniikoiden, kuten tekoälyn, kehittämiseen käytetystä datasta, jotta voitaisiin välttää sukupuolivinouma ja muu syrjintä (bias) digitaalisissa ratkaisuissa. Tämä tarkoittaa tasa-arvon varmistamista sekä varsinaisten ratkaisujen kehittämisessä että yhtä lailla niihin käytettävässä datassa.

Työelämäsektori (MR-A) toteuttaa myös hankkeen digitalisaation ja teknologian merkityksestä vammaisille (*Digitalisering og teknologiens betydning for mennesker med funktionshindringer*). Siinä kartoitetaan ja levitetään tietoa digitaalisista ja teknisistä ratkaisuista, jotka parantavat vammaisten mahdollisuuksia työmarkkinoilla ja työelämässä. Hankkeeseen sisältyy tasa-arvonäkökulma, ja siinä muun muassa tutkitaan, onko miesten ja naisten mahdollisuuksissa hyödyntää digitaalisia ja teknisiä ratkaisuja havaittavissa eroja ja mistä ne siinä tapauksessa johtuvat. Hanke päättyy 31. joulukuuta 2020. MR-A on lisäksi käynnistänyt tutkimuksen ulkomailla syntyneistä naisista, joilla on oikeus osallistua kotouttamis- ja etabloitumishjelmiin mutta jotka eivät eri syistä ole rekisteröityneet Ruotsin julkisiin työvoimatoimistoihin tai Pohjoismaiden vastaaviin virastoihin. Tutkimuksessa haetaan vastausta siihen, mikä on tunnusomaista tälle ryhmälle, mitä riskejä liittyy siihen, ettei osallistu kyseisiin ohjelmiin, ja erityisesti, mitkä muut toimijat järjestävät toimenpiteitä tälle ryhmälle julkisten työvoimatoimistojen ja vastaavien toimijoiden tarjoamien etabloitumis- ja kotouttamishjelmien ohella. Lisäksi tutkimuksessa pohditaan, miten kyseisen ryhmän eristyneisyys voidaan murtaa.

Työelämäsektori (MR-A) valmistelee covid-19-pandemian valossa parhaillaan hanketta ja vertailututkimusta eri toimenpiteistä, joita Pohjoismaat ovat toteuttaneet reaktiona pandemiaan. Hankkeessa tutkitaan myös joitakin pandemian ja toimenpiteiden pitkäaikaisvaikutuksia. Siinä otetaan huomioon eri ryhmiin kohdistuva vaikutus esimerkiksi sukupuolen mukaan.

Elinkeinoelämäsektori (MR-VÆKST) viittaa analyysiin ”Jämställd innovation och näringsliv”, joka on tasa-arvoanalyysi pohjoismaisesta innovaatio- ja elinkeinoelämäsektorista. Analyysissä todetaan, ettei sektorilla ole erityisiä toimintaperiaatteita tasa-arvonäkökulman sisällyttämiseksi sektorin työhön, ja sektorin arvioidaan sen vuoksi tarvitsevan järjestelmällistä suunnittelua tasa-arvonäkökulman sisällyttämiseksi toimintaperiaatteisiin, ohjelmiin ja hankkeisiin.

Kotouttamissektori ilmoittaa, että tilastoja on olemassa etupäässä uusien maahanmuuttajamiesten ja -naisten osallistumisesta työelämään. Tutkimus ”Nordic integration and settlement policies for refugees: A comparative analysis of labour market integration outcomes (2019)”³ sisällyttää analyysiin muun muassa sukupuolen yhtenä parametrina. Lisäksi viitataan Rambøllin tekemään kartoitukseen kielteisestä sosiaalisesta kontrollista Pohjoismaissa ja siitä, millä strategioilla ja toimenpiteillä tämä erityisesti naisiin kohdistuva tasa-arvo-ongelma on ratkaistavissa. Kartoitus esiteltiin 15. kesäkuuta 2020, ja se on ensimmäinen askel lähdetessä tutkimaan, onko ongelmalle mahdollista laatia yhteinen pohjoismainen määritelmä.

Sektorit käyttävät tilastoja sukupuolittuneiden suuntausten tarkasteluun

³ <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1306724/FULLTEXT01.pdf>

Koulutus- ja tutkimussektori (MR-U) viittaa Nordic Statistics Databaseen, jossa naisten ja miesten jakauma Pohjoismaissa on yksi parametri sekä varhaisen pudokkuuden laskennassa, PISA-tutkimuksen tuloksissa, toisen tai korkea-asteen koulutuksen suorittavien määrässä, opiskelijoiden jakautumisessa aloittain, ulkomailla opintotuen turvin opiskelevien määrässä että koko väestön koulutustasossa. Muutoin viitataan Pohjoismaiden ministerineuvoston verkkosivuilla olevaan tulevaisuustaitoja koskevaan osioon, joka sisältää relevantteja koulutustilastoja.⁴

Kestävän kehityksen sektorin näkökulma on laaja, ja sillä on myös useita erilaisia tasa-arvoon liittyviä tilastoja. Niihin voi tutustua Nordic iLibraryssa. Lisäksi viitataan analyysiin *“Nordic Businesses and the 2030 Agenda – Global Compact Nordic Survey 2019”*, jossa muun muassa tarkastellaan, miten yritykset katsovat vaikuttavansa sukupuolten tasa-arvoon. Analyysissä todetaan, että yritysten mukaan niillä on suhteellisen suuri vaikutus kestävän kehityksen tavoitteeseen 5, joka koskee sukupuolten tasa-arvoa. Tutkimukseen osallistuneista yrityksistä 35 prosenttia vastaa vaikuttavansa kestävän kehityksen tavoitteeseen 5.

Kulttuurisektori (MR-K) viittaa Kulturanalys Nordenin vuodelta 2020 olevaan kirjastoraporttiin *“Folkbibliotek i Norden”*, jossa muun muassa selvitetään lainaajien sukupuolijakaumaa. Monella Pohjoismaalla ei ole tarjota näitä tietoja. Kulturanalys Norden ehdottikin päätelmänään, että Pohjoismaat tulevaisuudessa yhdessä määrittäisivät ja järjestäisivät saataville enemmän tasa-arvodataa, joka koskee yleisiä kirjastoja ja ennen kaikkea lainaajia ja henkilötyövuosia.

Energiasektori (MR-TILLVÄXT) raportoi, että Pohjoismaiden energiantutkimus on energiantutkimukseen liittyvän tasa-arvotyön yhteydessä hyödyntänyt tilastoja selvittäessään muun muassa projektinvetäjien sukupuolijakaumaa. Tätä tehdään muun muassa Nordic Energy Equality Networkin (NEEN) kautta. Siinä ovat edustettuina kaikki Pohjoismaat ja kaikki sektorin osa-alueet (tutkimus, teollisuus, julkinen sektori). Verkosto pyrkii vahvistamaan naisten asemaa, edistämään monimuotoisuutta energia-alalla ja parantamaan osallistavaa siirtymää uusiutuvaan energiaan.

Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikesektori (MR-FJLS) ilmoittaa, että maataloudesta ja metsätaloudesta on olemassa tilastoja, mutta ei niinkään kalastus- ja elintarvikesektorilta, ja että olisi hyödyllistä saada aiempaa parempia, kaikki Pohjoismaat käsittäviä tilastoja. Kalastuksessa naisten osuus on pieni, mutta jos kala- ja äyriäissektoria tarkastellaan kokonaisuutena, alalle tulevien nuorten naisten osuus on suuri, mikä johtuu muun muassa uusista kalatalous- ja vesiviljelykoulutuksista, joissa naiset ovat suurena enemmistönä. Elintarvikesektorilla on omat tasa-arvohaasteensa etenkin ravintola-alalla, jolla pohjoismaiset verkostot ovat havainneet naisiin kohdistuvan seksuaalisen häirinnän olevan suuri haaste.

Sukupuoli ja edustus Pohjoismaiden ministerineuvoston hankkeissa

Sektorit tekevät tasa-arvotyötä eri tavoin hankkeilla, tukiohjelmilla ja muilla toimenpiteillä. Seuraavassa selostetaan, miten sektorit sisällyttävät tasa-arvonäkökulman hankkeisiinsa ja hankeprosesseihinsa sekä tarkastellaan projektiryhmien sukupuolijakaumaa.

Monet sektorit pyrkivät sisällyttämään tasa-arvonäkökulman hankkeidensa valmisteluun, toteutukseen ja raportointiin

Elinkeinoelämäsektori (MR-TILLVÄXT) ilmoittaa, että Nordic Innovation on sisällyttänyt ohjelmiansa suunnitteluun, valmisteluun ja toteutukseen tavoitteen tasa-arvon huomioon ottamisesta. Nordic Innovation keskittyy tasa-arvoon myös hankehakemuksissa, ja hankeohjeissa sanotaan, että toimenpiteiden toteutuksessa on kiinnitettävä huomiota tasa-arvoon. Konkreettisesti se tarkoittaa esimerkiksi tapahtumien sukupuolijakauman tasapainottamista. **Energiasektori (MR-VÆKST)** mainitsee, että sektorin työryhmien puheenjohtajista kolme on naisia ja yksi mies.

⁴ <https://www.norden.org/fi/tulevaisuustaidot>

Projektivastaavista ja työryhmien sihteereistä yksi on nainen ja kolme miehiä. Pohjoismaisessa energiantutkimuksessa naisten osuus on 50 prosenttia ja miesten osuus 50 prosenttia.

Kulttuurisectori (MR-K) ilmoittaa, että hallitusten, komiteoiden ja vastaavien kokoonpanossa on otettu huomioon tasa-arvonäkökulma. Laitosten hallitusten kokoonpanossa vaatimuksena on pyrkimys tasaiseen sukupuolijakaumaan. Pohjoismaisessa kulttuuripisteessä on yhdeksän naista ja kuusi miestä. Johdon ja ryhmäkoordinaattoreiden sukupuolijakauma on tasainen. Pohjoismaisella kulttuurirahastolla on kaikki Pohjoismaat kattava asiantuntijaverkosto. Asiantuntijat antavat lausuntoja rahastolle tulleista hakemuksista ja osallistuvat rahaston strategiseen kehittämiseen. Rahaston tämänhetkisessä asiantuntijaryhmässä on yksitoista naista ja yksitoista miestä. Uusien jäsenten nimityksessä Pohjoismaisen kulttuurirahaston hallitukseen korostetaan, että hallituksen kokoonpanon tulee heijastaa Pohjoismaiden monimuotoisuutta muun muassa sukupuolen osalta.

Sosiaali- ja terveyssektori (MR-S) ilmoittaa projektinvetäjien sukupuolijakauman olevan 2/3 naisia ja 1/3 miehiä. Tanskan puheenjohtajakauden hankkeessa "Pohjoismaalaisten nuorten kestävät yhteisöt" on noin 1/4 miehiä ja 3/4 naisia.

Kestävän kehityksen sektori (MR-SAM) raportoi, että Sukupolvi 2030 -ohjelman tasa-arvo-ohjeiden mukaan ohjelman alaisuudessa toimivien projektiryhmien tulee pyrkiä tasaiseen sukupuolijakaumaan. Tämä varmistetaan hankkeen käynnistysvaiheessa.

Ympäristö- ja ilmastosektorin (MR-MK) työryhmät työskentelevät vaihtelevassa määrin tasa-arvonäkökulman parissa. Kaikissa projektihakemuksissa ilmoitetaan, käsitelläänkö hankkeessa tasa-arvoa ja miten se siinä tapauksessa tapahtuu. Mikäli hankkeella ei ole suoraa tasa-arvokytköstä, kiinnitetään huomiota lähinnä työtiimin sukupuolijakaumaan. Työryhmät eivät raportoi tarkkoja lukuja hankkeiden sukupuolijakaumasta, mutta arvioivat jakauman olleen kohtuullisen tasainen. Jotkut koordinaattorit ovat laatineet uuden yhteisen hakulomakkeen vuodelle 2020, ja siinä hakijaa pyydetään kertomaan, miten hanke edistää naisten ja miesten tasa-arvoa.

Sektorit uskovat aloitteidensa edistävän tasa-arvoa Pohjoismaissa

Ulkomailla syntyneiden naisten kiinnittyminen työmarkkinoille on **kotouttamissektorin** mukaan tärkeää Pohjoismaiden hyvinvoinnille. Pohjoismaisen mallin perustana on naisten ja miesten yhtäläinen osallistuminen työmarkkinoille, minkä vuoksi naisten osallistumisen lisäämiseen on syytä panostaa erityisesti.

Elinkeinosektori uskoo Nordic Innovationin hankkeiden edistävän tasa-arvoa yleisesti, ja Pohjoismaiden elinkeino- ja innovaatiojärjestöjen hankkeen odotetaan konkreettisesti lisäävän naisrytityjen määrää Pohjoismaissa.

Energiasektori ja Pohjoismaisen energiantutkimus (NEF) pyrkivät sisällyttämään tasa-arvonäkökulman NEF:n kaikkiin hankkeisiin ja kaikkeen toimintaan ja siten profiloimaan kaikkia niitä osaavia naispuolisia ammattilaisia, joita toimii kyseisellä sektorilla.

Kulttuurisektorin (MR-K) mukaan sen hankkeet edistävät tasa-arvoa ottamalla paneelien ja keskusteluryhmien kokoonpanon lähtökohdaksi tasapainon ja tasa-arvon. Lisäksi kaiken aikaa arvioidaan, voisiko sektori olla mukana murtamassa "sukupuolisidonnaisiin" aloihin liittyviä stereotyyppioita. Laitoksen itsensä tuottamia taide-esityksiä, paneeleja ja esitelmää tarkastellaan sukupuolisilmälasien läpi. Tämä koskee myös kuvien käyttöä ilmoituksissa, sosiaalisessa mediassa ja verkkosivuilla. Sektori painottaa, että taide, kulttuuri, yhteiskunnallinen keskustelu ja organisaatorakenne auttavat edistämään tasa-arvoa käytännössä.

Päätelmiä

Tämän vuoden tasa-arvoselonteossa todetaan, että sukupuolten välinen tasa-arvo on edelleen tärkeysjärjestyksen kärjessä eri sektoreilla. Tätä kuvastaa se, että tasa-arvo on tärkeä painopistealue useimpien sektoreiden ohjausasiakirjoissa ja yhteistyöohjelmissa. Siksi monet sektorit laativat ja käyttävät tutkimuksia, analyyseja ja tilastoja tunnistaa alueet, joilla tarvitaan lisätoimia tasa-arvon saavuttamiseksi. Tämän vuoden selonteko osoittaa myös, että jotkut sektorit pitävät tärkeänä sisällyttää tasa-arvon, lasten ja nuorten sekä kestävän kehityksen näkökulmat omaan työhönsä, sillä sen avulla voidaan helpommin toteuttaa Pohjoismaiden ministerineuvoston Visio 2030 Pohjolasta maailman kestävimänä ja integroituneimpana alueena.

Liitteet

Liite 1: Esimerkkejä hankkeista, jotka edistävät pohjoismaista tasa-arvoyhteistyötä vuonna 2020

- **Kestävän kehityksen** sektorilla laaditaan parhaillaan analyysia aiheesta "A just transition toward sustainable future", jossa selvitetään vihreän siirtymän vaikutuksia sosiaaliseen ja kulttuuriseen eriarvoisuuteen. Analyysissa tarkastellaan eriarvoisuutta yksilö- ja ryhmätasolla sukupuoli mukaan lukien ja selvitetään erilaisten vihreiden toimenpiteiden vaikutuksia.
Kestävä kehitys (MR-SAM)
- Nordplus tukee useita pieniä ja suuria tasa-arvoon keskittyviä hankkeita. Esimerkkinä mainittakoon hanke "Girls just wanna have fun-damental IT skills", jonka tavoitteena on lisätä naisopiskelijoiden osuutta IT-alan yliopistotasoisilla luovilla koulutuslinjoilla. Yhtenä hankkeen painopisteenä on eritaustaisten nuorten naisten, kuten pakolaisten ja maahanmuuttajien, kotouttaminen.
Koulutus ja tutkimus (MR-U)
- Nordic Innovation edistää aktiivisesti tasa-arvoa yrittäjyyden alalla. Haasteena on, että naiset perustavat yrityksiä harvemmin kuin miehet ja että pääoman hankkiminen on naispuolisille perustajille hankalampaa. Nordic Innovation käynnisti vuonna 2019 yhteistyössä kansallisten elinkeino- ja innovaatiojärjestöjen kanssa hankkeen, jonka tavoitteena on naisyrittäjyyden edistäminen Pohjoismaissa.
Elinkeinopolitiikka (MR-TILLVÄXT)
Maa- ja metsätalous, kalastus, vesiviljely ja elintarvikkeet (MR-FJLS)
- Yhteispohjoismainen metsäntutkimus (SNS) on käynnistänyt selvityshankkeen sukupuolikysymyksistä pohjoismaisessa metsätaloudessa.
- Árni Páll Arnason ehdottaa sosiaalialan pohjoismaisen yhteistyön strategiaselvityksessä muun muassa, että sosiaalisektori, tasa-arvosektori ja työelämäsektori toteuttaisivat yhdessä hankkeita, joissa tarkastellaan huono-osaisten miesten kiinnittymistä yhteiskuntaan ja työmarkkinoille. Lisäksi kehoitetaan vaihtamaan tietoa ja kokemuksia työvoiman rekrytoimisesta hoito- ja hoivasektorille. Samalla tulee tarkastella muun muassa sitä, miten vanhustenhuollon työpaikkojen houkuttavuutta voidaan lisätä sekä naisten että miesten silmissä. Raportissa ehdotetaan myös kokemusten vaihtoa toimenpiteistä, joiden tavoitteena on tukea haja-asutusalueiden nuorten naisten ja miesten kouluttautumista ja työmarkkinoille kiinnittymistä (ehdotus 13, haja-asutusalueet).
- Tasa-arvo on aiheena useissa tukea saaneissa kulttuuri- ja taidealan hankkeissa joko siten, että niissä kehitetään menetelmiä ja osaamista, tai siten, että niissä esitetään kriittisiä tulkintoja nykyajasta. PotatoPotato -näyttämötaidekollektiivin hanke "Girling Together: A Dialogue" on esimerkki hankkeesta, joka tutkii näyttämötaiteen ja akateemisen maailman tiiviimpää yhteen nivomista Pohjoismaissa ja kehittää *nuoren naiseuden* käsitteeseen liittyviä menetelmiä ja osaamista näyttämötaiteessa.
Kulttuuri (MR-K)

Liite 2: Tasa-arvo- ja LGBTI-asiain ministerineuvoston (MR-JÄM) panostukset ja hanketoiminta Tanskan puheenjohtajakaudella

Covid-19-pandemian vuoksi osa vuoden 2020 tapahtumista on jouduttu joko perumaan tai siirtämään vuoteen 2021. Lykkäytyneestä toiminnasta raportoidaan vuoden 2021 selonteossa.

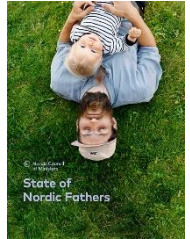
- Tórshavnin Pohjolan-talossa järjestettiin helmikuussa yhteistyössä Färsaarten sosiaaliministeriön kanssa seminaari, jossa tarkasteltiin, miten isät hyödyntävät Pohjoismaissa mahdollisuuttaan vanhempainvapaisiin. Seminaarissa kuultiin Färsaarten tasa-arvoasioista vastaavaa ministeriä ja Färsaarten työministeriä, ja tilaisuuteen osallistui asiantuntijoita kaikista Pohjoismaista.
- Marraskuussa on tarkoitus järjestää Nuukissa lähisuhdeväkivaltaan keskittyvä Länsi-Pohjola-seminaari, johon osallistuu grönlantilaisia asiantuntijoita ja ammatti-ihmisiä. Pohjoismaiset vieraat eivät tule paikan päälle, vaan pitävät alustuksensa ja seuraavat seminaaria videolinkin välityksellä. Tanska on kutsunut tilaisuuteen puhujia ja osallistujia myös muista Pohjoismaista. Heistä mainittakoon Saamelaisneuvoston ja Västerbottenin lääninhallituksen edustajat, joista viimeksi mainittu tarkastelee väkivallan ehkäisyä ja tasa-arvonäkökulmia alustuksessaan "Violence Prevention Västerbotten – Gender equality perspectives on Violence prevention in rural areas". Seminaari järjestetään yhteistyössä Grönlannin terveysministeriön ja Grönlannin tasa-arvoneuvoston kanssa.
- Vuonna 2020 laaditaan kartoitus tasa-arvoa ja naisten yhtäläisiä oikeuksia vastustavien nuorten miesten verkkoyhteisöistä eli internetin manosfääreistä (the manosphere). Raportin ensimmäinen luonnos lähetetään lausunnolle tasa-arvo- ja LGBTI-asiain virkamieskomiteaan (ÄK-JÄM) lokakuussa. Raportti valmistuu marraskuun alussa, ja kartoituksen tulokset julkistetaan kansainvälisessä julkistamistilaisuudessa 25. marraskuuta.

Tasa-arvo ja LGBTI
(MR-JÄM)

Liite 3: Vuoden 2020 ja loppuvuoden 2019 julkaisut

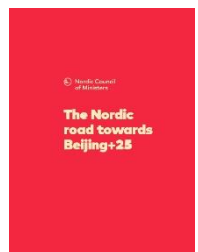
Raportti: State of Nordic Fathers⁵

”State of Nordic Fathers” tutkii, miksi isät käyttävät Pohjoismaissa vain 10–30 prosenttia yhteenlasketuista vanhempainvapaista ja miten isien osuutta lastenhoidossa ja vanhempainvapaissa voitaisiin lisätä. Raportin kymmenen keskeistä löydöstä paljastavat, että isien osallistuminen on avain sukupuolten tasa-arvoon ja että pitkään vanhempainvapaalla olleet isät eroavat monin tavoin isistä, jotka eivät ole pitäneet vanhempainvapaata lainkaan. ”State of Nordic Fathers” perustuu tutkimukseen, jossa selvitetään 7 515 suomalaisen, ruotsalaisen, norjalaisen, tanskalaisen ja islantilaisen miehen ja naisen näkemyksiä lastenhoidosta, vanhempainvapaista, maskuliinisuusnormeista ja työmarkkinasuhteista. Valtaosalla vastaajista on lapsia.

The Nordic road towards Beijing+25⁶

YK toteuttaa ja vie päätökseen Pekingin toimintaohjelman kansainvälisen arvioinnin, ja tässä raportissa esitetään tiivistelmä kaikkien viiden Pohjoismaan Peking +25 -arviointiraporteista. Raportissa käydään läpi tähänastisia edistysaskeleita ja tarkastellaan Pekingin toimintaohjelman toteutumista Pohjoismaissa. Raportissa otetaan esille alueita, joilla Pohjoismailla on todellisia mahdollisuuksia sukupuolten tasa-arvon edistämiseen: nuorten keskuudessa, soveltamalla intersektionaalista ajattelua ja lähestymistapaa sekä osallistamalla miehet ja pojat tasa-arvon luomiseen.

Raportti: Sexuellt trakasserad på jobbet⁷

Seksuaalinen häirintä on suuri yhteiskunnallinen ongelma Pohjoismaiden työelämässä, kuten syksyn 2017 metoo-liike osoitti. Tutkimuskatsauksen on teettänyt tasa-arvo- ja LGBTI-asiain ministerineuvosto (MR-JÄM). Katsauksen tavoitteena on koota ajantasaista tietoa Pohjoismaiden työelämässä tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä ja selvittää, mihin tulevassa pohjoismaisessa tutkimushankkeessa olisi syytä erityisesti perehtyä. Työn pohjana on selvitys seksuaalisen häirinnän eri muodoista työelämässä. Tutkimuksessa on tarkasteltu eri toimialoja ja työelämän tilanteita, työtovereiden välisiä suhteita sekä tilanteita, joissa kohdataan asiakkaita ja potilaita. Tutkimuskatsaus pohjautuu Pohjoismaissa vuosina 2014–2019 ilmestyneiden tutkimusten ja muiden relevanttien kirjallisten lähteiden läpikäyntiin.

⁵ <https://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1367228&dswid=-7166>

⁶ <https://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1396786&dswid=-1767>

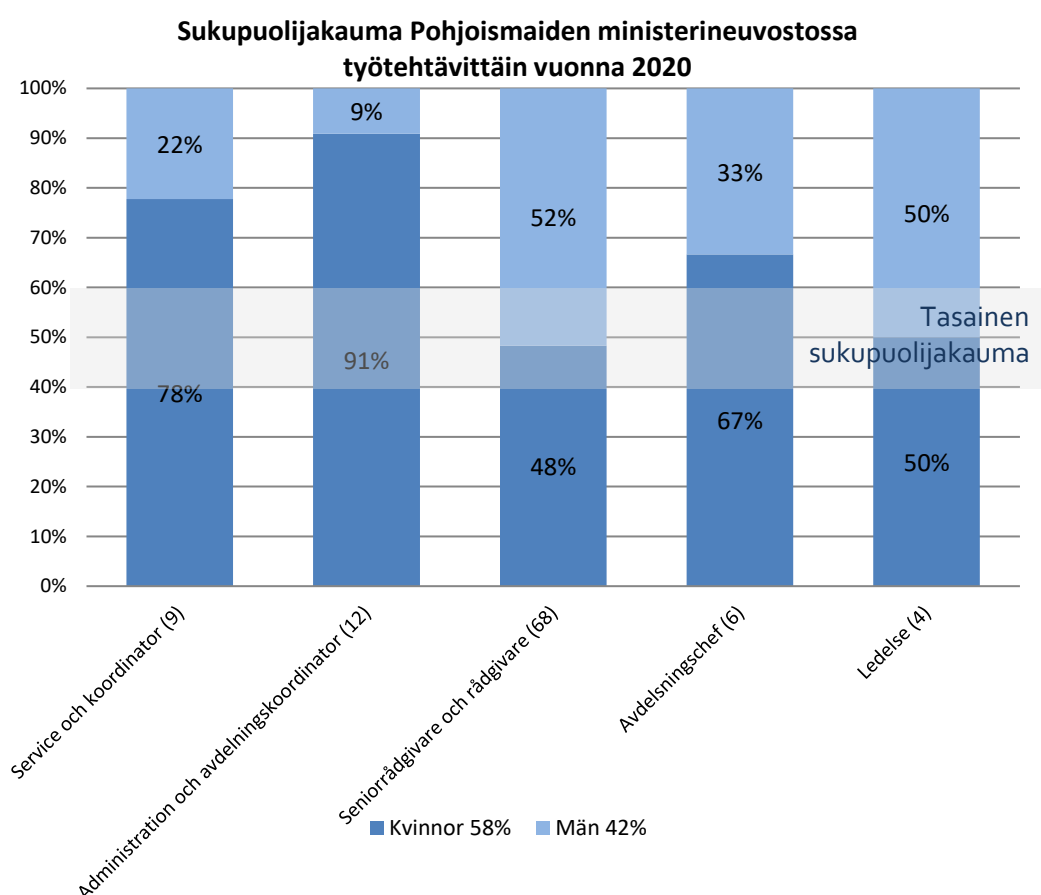
⁷ <https://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1429711&dswid=-9061>

Liite 4: Tilastollinen selonteko pohjoismaisen yhteistyön sukupuolijakaumasta

Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön tavoitteena on olla työpaikka, joka tarjoaa sekä naisille että miehille soveltuvat työolot, niin että kummankin sukupuolen edustajat voivat luoda uraa ja yhdistää työn ja perhe-elämän. Pyrkimyksenä on, että sukupuolijakauma on vähintään 40–60 % kaikilla toiminnan tasoilla. Ministerineuvoston sihteeristön tulee raportoida sukupuolijakaumasta toiminnan kaikilla tasoilla.

Seuraavat kaaviot havainnollistavat naisten ja miesten jakaumaa Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristössä ja virkamieskomiteoissa. Kaaviot perustuvat Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön HR-yksiköstä saatuihin tilastoihin ja virkamieskomiteoiden jäsenluetteloihin.

Miesten osuus kasvanut palvelu-, hallinnointi- ja koordinoititehtävissä

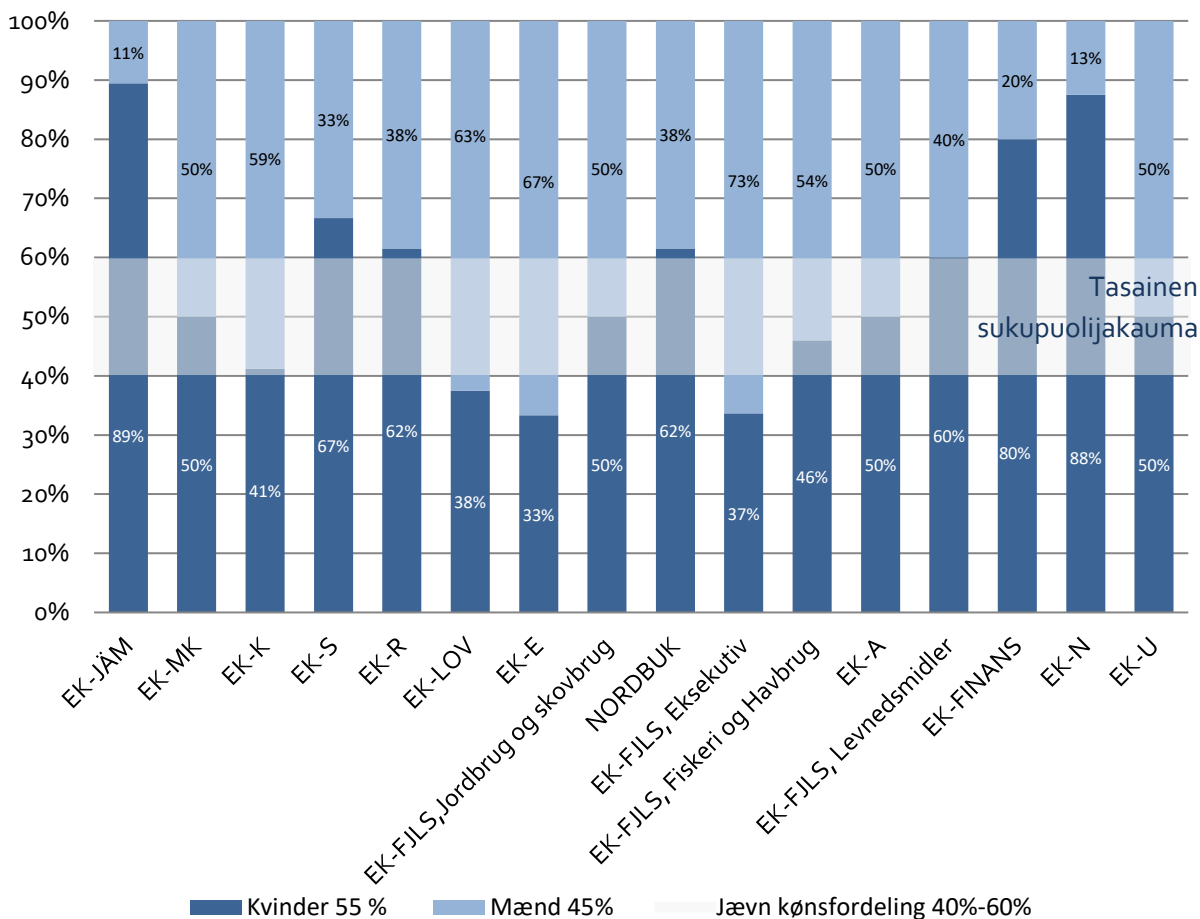

Palvelu- ja koordinoititehtäviin on tullut lisää miehiä vuoden 2019 tasa-arvoselontekoon verrattuna. Vuonna 2019 miehiä oli 20 % ja naisia 80 %, mutta vuonna 2020 miehiä on 22 % ja naisia 78 %. Tässä tehtäväryhmässä sukupuolijakauma on kuitenkin edelleen ministerineuvoston epätasaisimpia. Vinoutunein sukupuolijakauma on hallinnointi- ja osastokoordinaattoriviroissa. Vuonna 2019 miesten osuus tästä kategoriasta oli 0 %, vuonna 2020 heitä on 9 %. Naisten osuus erityisasiantuntijoista ja vanhemmista erityisasiantuntijoista on laskenut 3 % ja miesten osuus on kasvanut 3 %. Vuonna 2019 osastopäälliköiden sukupuolijakauma oli tasainen. Vuonna 2020 sukupuolijakauma on muuttunut siten, että 67 % on naisia ja 33 % miehiä. Virkaluokissa ”Pääsihteeri” ja ”Baltian maiden toimistojen johtajat” ei voi päästä tasaiseen sukupuolijakaumaan, sillä pääsihteereitä on yksi ja Baltian maissa on kolme toimistoa. Siksi

nämä kategoriat on tämän vuoden tilastossa yhdistetty. Ministerineuvoston sihteeristön pohjoismaisella sopimuksella palkatuista työntekijöistä naisia on 58 % ja miehiä 42 %.

Useammassa virkamieskomiteassa on tasaisempi sukupuolijakauma kuin vuonna 2019

Kaavio 2: Virkamieskomiteoiden ja NORDBUKin sukupuolijakauma

Ministerineuvoston 16 virkamieskomiteasta kaikkiaan kuudessa on 40–60 %:n sukupuolijakauma. Neljässä näistä kuudesta virkamieskomiteasta on tasainen sukupuolijakauma eli 50 % naisia ja 50 % miehiä. Nämä virkamieskomiteat ovat ympäristö- ja ilmastoasiain virkamieskomitea, maa- ja metsätalousasiain virkamieskomitea, työelämäalan virkamieskomitea sekä koulutus- ja tutkimusvirkamieskomitea. Vinoutunein sukupuolijakauma on tasa-arvo- ja LGBTI-asiain virkamieskomiteassa, talous- ja rahapolitiikan virkamieskomiteassa ja elinkeinopolitiikan virkamieskomiteassa, joissa kaikissa on naisennemmistö. Kaikkein vinoutunein sukupuolijakauma on tasa-arvo- ja LGBTI-asiain virkamieskomiteassa, vaikka nimenomaan se on päävastuussa tasa-arvotyöstä. Vuonna 2019 elinkeinopolitiikan virkamieskomiteassa oli tasainen sukupuolijakauma eli 50 % naisia ja 50 % miehiä. Vuonna 2020 naisten osuus on noussut 87 %:iin ja miesten pudonnut 13 %:iin, eli virkamieskomiteassa on seitsemän naista ja yksi mies. Miehet olivat vuonna 2019 yliedustettuina elintarvikeasiain virkamieskomiteassa, jossa miehiä oli 64 % ja naisia 36 %. Vuonna 2020 kyseisessä virkamieskomiteassa on naisennemmistö, sillä jäsenistä 60 % on naisia ja 40 % miehiä. Oikeusasioiden virkamieskomiteassa oli vuonna 2019 tasainen sukupuolijakauma, mutta vuonna 2020 siinä on naisia 38 % ja miehiä 63 %. Miesten osuus NORBUKissa on kasvanut. Vuonna 2019 miehiä oli 30 %, vuonna 2020 heitä on 38 %.

Aiempaa useammassa virkamieskomiteassa on nyt tasainen sukupuolijakauma. Joissakin virkamieskomiteoissa kehitys on kuitenkin kulkenut päinvastaiseen suuntaan. Miehet ovat aiemmin olleet yliedustettuina tietyillä aloilla, joilla tänä vuonna onkin naisten yliedustus. Toisilla aloilla puolestaan miesten edustus on kasvanut.

Liite 5: Toimintaperiaatteet kestävän kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämiseksi Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön

Kestävän kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman tulee näkyä Pohjoismaiden ministerineuvoston kaikessa työssä. Näiden näkökulmien sisällyttäminen työhön on edellytyksenä [Pohjoismaiden ministerineuvoston vision](#) saavuttamiselle. Pohjoismaiden visiona on tulla maailman kestävimmäksi ja integroituneimmaksi alueeksi vuoteen 2030 mennessä.

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kestävän kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman tulee vaikuttaa järjestelmällisesti Pohjoismaiden ministerineuvoston kaikkeen toimintaan. Näkökulmat tulee ottaa huomioon kaikissa työvaiheissa: suunnittelussa, päätöksenteossa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Vastuu tästä kuuluu kunkin asian parissa tavallisesti työskenteleville työntekijöille ja toimijoille.

Näiden toimintaperiaatteiden tarkoituksena on selventää edellytyksiä toteuttaa Pohjoismaiden ministerineuvoston visio 2030 vihreämmästä, kilpailukykyisemmästä ja sosiaalisesti kestävämmästä Pohjolasta. Pohjoismaiden ministerineuvoston työn tulee näiden edellytysten mukaan olla kestävää, osallistavaa, edustavaa ja saavutettavaa. Toimintaperiaatteissa kiinnitetään myös huomiota toimintatapoihin, jotka myötäilevät kansainvälisiä velvoitteita, kuten [YK:n kestävän kehityksen tavoitteita](#), [YK:n naisten oikeuksien sopimusta](#) ja [YK:n lapsen oikeuksien sopimusta](#). Vain tällaisen lähestymistavan avulla voidaan saavuttaa Pohjoismaiden kestävän kehityksen tavoitteet niin, ettei ketään jätetä ulkopuolelle.

KESTÄVÄ KEHITYS, TASA-ARVO SEKÄ LAPSEN OIKEUKSIEN JA NUORTEN NÄKÖKULMA

Pohjoismaiden ministerineuvoston kaikkeen toimintaan tulee sisällyttää kolme monialaista näkökulmaa: kestävä kehitys, tasa-arvo sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma. Seuraavassa kuvataan lyhyesti näiden näkökulmien sisällyttämistä Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön:

- **Kestävä kehitys:** Kestävän kehityksen sisällyttäminen Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön tarkoittaa käytännössä sitä, että pohditaan ja otetaan huomioon, miten tehdyt aloitteet ja päätökset vaikuttavat yhteiskuntaan kestävän kehityksen sosiaalisen, taloudellisen ja ekologisen ulottuvuuden kautta. Agenda 2030 -toimintaohjelma ja globaalit kestävän kehityksen tavoitteet toimivat tiennäyttäjinä ennen kaikkea kokonaisuutena, mutta myös kestävän kehityksen yksittäisten tavoitteiden ja osatavoitteiden kautta.
- **Tasa-arvo:** Tasa-arvonäkökulman sisällyttäminen Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön tarkoittaa käytännössä sitä, että pohditaan ja otetaan huomioon, miten tehdyt päätökset ja aloitteet vaikuttavat naisiin ja miehiin. Työssä tulee edistää sitä, että naiset ja miehet saavat yhtäläiset mahdollisuudet muokata yhteiskuntaa ja omaa elämäänsä.
- **Lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma:** Lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttäminen Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön tarkoittaa käytännössä sitä, että pohditaan ja otetaan huomioon, miten tehdyt päätökset ja aloitteet vaikuttavat lapsiin ja nuoriin.

Lapsen etu on otettava huomioon kaikissa päätöksissä. Tämä tarkoittaa myös sitä, että lasten ja nuorten osaaminen ja näkökulma tulee sisällyttää omaan työhön.

Nämä kolme eri näkökulmaa ovat sekä osittain päällekkäisiä että toisiaan täydentäviä. Kestävä kehitys on yläkäsite, johon sisältyvät myös tasa-arvo sekä lasten ja nuorten kehitysmahdollisuudet.

Pohjoismaissa kestävän kehityksen hyväksi tehtävässä työssä keskitytään erityisesti ekologisesti kestäväan kehitykseen, sillä se on erityishaasteemme kestäättömän kulutuksen ja tuotannon, ilmastonmuutoksen sekä luonnon monimuotoisuuskriisin takia. Näihin pyrkimyksiin on kuitenkin aina sisällytettävä kestäväan kehityksen sosiaalinen ja taloudellinen ulottuvuus, jotta voidaan puhua todellisesta kestävydestä.

Kestävän kehityksen sosiaaliseen ulottuvuuteen sisältyy selkeä monimuotoisuusnäkökulma, jonka mukaan seurauksia ja osallistamista on tarkasteltava myös sukupuolen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun, iän, vammaisuuden, etnisen alkuperän, uskonnon, seksuaalisen suuntautumisen ja sosioekonomisen taustan näkökulmista. Tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman huomioon ottamisessa on tärkeää muistaa, että naisten ja miesten tai poikien ja tyttöjen ryhmät eivät ole yhtenäisiä. Erilaisten valtarakenteiden analysointi voi olla ratkaisevan tärkeää työn kannalta.

Monialaiset näkökulmat vaikuttavat toisiinsa usealla eri tavalla. Esimerkiksi tyttöjen ja poikien erilaisten elinolojen huomioon ottaminen on tärkeää kaikkien kolmen eri näkökulman kannalta. Pohjoismaiden pääministerit ovat myöntäneet tasa-arvon tärkeyden ja korostaneet sitä perusedellytyksenä Agenda 2030 -toimintaohjelman sekä globaalien kestäväan kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi⁸.

Sen lisäksi, että kestävä kehitys, tasa-arvo sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma on aina sisällytettävä Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön, ne ovat myös tärkeitä poliittisia toimialoja pohjoismaisessa yhteistyössä. Kaikki näkökulmat on aina tärkeää muistaa sisällyttää työhön – myös silloin, kun työn varsinaisena kohteena on kestävä kehitys, tasa-arvo, lapsen oikeudet tai nuorten asiat tai kun lapset ja nuoret ovat työn kohderyhmänä.

Näissä toimintaperiaatteissa korostetaan siksi kaikkien näiden näkökulmien laajaa huomioon ottamista sektorien ja laitosten työssä.

KOKO Pohjoismaiden ministerineuvostoa koskevat työtavat ja vastuu

Kestävän kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttäminen Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön tarkoittaa oman työn jatkuvaa analysointia näiden näkökulmien pohjalta ja siihen perustuvaa päätöksentekoa. Käytännössä se voi tarkoittaa hankkeen tai konferenssin suunnittelua, päätöksiä tuen jakamisesta ja sen kriteereistä, toimeksiannon muotoilua yhteistyökumppanille tai jonkin kampanjan tai toimenpiteen tulosten ja vaikutusten arviointia.

Päävastuu toimintaperiaatteiden toteuttamisesta on pääsihteerillä ja ministerineuvostoilla. Vastuu kestäväan kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämisestä

⁸ <https://www.norden.org/fi/node/37458>

Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön kuuluu kaikille Pohjoismaiden ministerineuvostossa tai sen toimeksiannosta toimiville politiikan alaan katsomatta.

Näkökulmien sisällyttämisestä ovat vastuussa

- sihteeristön työntekijät (osastopäälliköt, erityisasiantuntijat, koordinaattorit, projektipäälliköt ja viestinnän erityisasiantuntijat)
- ministerineuvoston alaisten laitosten ja yhteistyöelinten työntekijät (laitosten johtajat, erityisasiantuntijat, koordinaattorit, projektipäälliköt ja viestinnän erityisasiantuntijat)
- komiteoiden jäsenet
- toimijat Pohjoismaiden ministerineuvoston tukemissa hankkeissa
- yhteistyökumppanit (esimerkiksi tutkijat ja asiantuntijat), päättäjät ja toimeksisaajat
- puheenjohtajamaat Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön sisältyvässä toiminnassa ja eri prosesseissa.

Sisällyttämisen periaatteena on se, että oman työalasi ja omien työprosessiesi asiantuntijana olet paras tunnistamaan tarkoituksenmukaisia kestävän kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulmia omalla alallasi.

SISÄLLYTTÄMISEN YHTEISET PERIAATTEET

Pohjoismaiden ministerineuvoston työn tulee olla *kestävää, tasa-arvoista, osallistavaa, edustavaa ja saavutettavaa*. Jotta näkökulmat voidaan sisällyttää tasavertaisesti kaikille politiikan aloille ja kaikkeen toimintaan, sisällyttämiselle on määritetty seuraavat yhteiset periaatteet:

Kaikkien sektorien ja laitosten tulee

- varmistaa, että niillä on *tietoa ja osaamista* työskennellä näiden toimintaperiaatteiden mukaisesti. Pohjoismaiden ministerineuvosto varmistaa säännöllisesti, että tarjolla on koulutusta ja tukiaineistoa, jotta toimintaperiaatteiden edellyttämää osaamista voidaan kehittää.
- *toteuttaa vaikutusten arviointeja sekä laatia tulos- ja toimintatavoitteita*, joita voidaan hyödyntää kestävän kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulmasta tehtävässä omassa työssä. Pohjoismaiden ministerineuvosto varmistaa, että sektoreita ja laitoksia neuvotaan vaikutusten arviointien toteuttamisessa ja tavoitteiden muotoilussa. Sektorit ja laitokset vastaavat itse toteutuksesta.
- sisällyttää kaikki näkökulmat *ohjausasiakirjoihin ja työkaluihin* järjestelmällisesti päivittäistä toimintaa tukevalla tavalla.
- toimia *tietoisesti ja edistää* kestävän kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman *vahvistamista* pohjoismaisessa yhteistyössä. Tämän varmistamiseksi sektorien oman työn vaikutuksia arvioidaan kestävän kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulmasta.
- varata resurssien suunnittelussa *aikaa ja varoja*, jotka mahdollistavat kestävän kehityksen, tasa-arvon sekä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman onnistuneen sisällyttämisen työhön.
- pyrkiä *naisten ja miesten tasaiseen jakaumaan* erilaisissa komiteoissa sekä ohjaus- ja viiteryhmissä (40–60 prosenttia) ja perusteltuun edustukseen muiden asianmukaisten monimuotoisuuden määrittämisen pohjalta.
- seurata Pohjoismaiden ministerineuvoston [*periaatteita lasten ja nuorten osallistamisesta*](#), mikäli *lapsia ja nuoria osallistetaan* työhön.

- varmistaa kokousten ja muiden tapahtumien järjestämisen yhteydessä niiden *saavutettavuus* osallistujien toimintakyvystä riippumatta. Ohjeita ja ideoita saavutettavien konferenssien, seminaarien ja muiden tapahtumien järjestämiseen on Pohjoismaiden ministerineuvoston ruotsinkielisessä esitteessä [*Möten för alla – Råd och inspiration för tillgängliga konferenser, seminarier och arrangemang.*](#) Viestinnässä tulee myös aina pyrkiä selkeään ja saavutettavaan kielenkäyttöön.
- pyrkiä valitsemaan tavaroiden ja palveluiden hankinnassa ja käytössä *ekologisia sekä sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäviä vaihtoehtoja.*

SEURANTA JA ARVIOINTI

Pohjoismaiden ministerineuvoston toimintaperiaatteiden mukaista työtä seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Pohjoismaiden ministerineuvosto raportoi toimintaperiaatteiden mukaisesta työstään pohjoismaisille yhteistyöministereille (MR-SAM) ja Pohjoismaiden neuvostolle joka toinen vuosi. Toimintaperiaatteita päivitetään tarpeen mukaan joka neljäs vuosi Pohjoismaiden ministerineuvoston Visio 2030 -toimintasuunnitelman mukaisesti.

AINEISTOA TYÖN TUEKSI

Tukea periaatteiden sisällyttämistyöhön saa tarvittaessa ottamalla yhteyttä [kestävän kehityksen](#), [tasa-arvoalan](#) sekä [lapsi- ja nuorisoyhteistyön](#) erityisasiantuntijoihin. Heiltä saa myös lisääaineistoa ja apua työn tueksi.